

Belg zette Frans theaterinstituut Comédie-Française opnieuw op de kaart

‘Voor Ivo Van Hoves komst waren we ingedommeld’

De zinderende geweldorgie, over de verstrengeling van het grootkapitaal en het nazisme, kwam aan als een mokerslag. © Christophe Raynaud de Lage / Hans Lucas

Met ‘Les damnés’ loodste Ivo van Hove het legendarische Parijse theaterbastion Comédie-Française de 21ste eeuw binnen. Deze week speelt de productie voor het eerst in België. ‘Er is geen weg terug.’

FILIP TIELENS

Comédie-Française is de oudste actieve theatergroep ter wereld, opgericht in 1680. Al denkt u, zoals velen, wellicht niet meteen aan flitsend theater, wel aan acteurs in pompeuze kostuums die Molières teksten galmen tot de overkant van de Seine. Dat is natuurlijk een cliché, maar dat het Franse instituut oubollig zou zijn, is ook wat Ivo van Hove (60) dacht toen hij enkele jaren geleden een (handgeschreven) brief ontving van Eric Ruf, toen net de nieuwe chef van de compagnie, met de vraag om bij hen een stuk te regisseren.

‘Mijn eerste reactie: ik ga toch niet werken in die duffe boel?’, vertelt Van Hove nu. ‘Ik vergat te

antwoorden, maar twee maanden later kreeg ik een nieuwe brief van Ruf: of ik al over zijn voorstel had nagedacht en of ik wou regisseren op de Cour d’honneur in Avignon.’

In première gaan op het meest prestigieuze podium ter wereld was een kans die Van Hove niet kon laten liggen. En de rest is geschiedenis: de zinderende geweldorgie *Les damnés*, over de verstrengeling van het grootkapitaal en het nazisme, kwam in de terreurzomer van 2016 aan als een mokerslag in Avignon. Het stuk won drie Molières (Franse theaterprijzen) en zette de Comédie-Française na een lange slaap opnieuw op de kaart.

Naakt en nepbloed

‘*Les damnés* is zonder twijfel dé sleutelproductie van de voorbije jaren’, vertelt Ruf (50), die sinds 1993 bij de Comédie-Française speelt en er sinds 2014 aan het roer staat. ‘Het was groots voor ons om, voor het eerst in 25 jaar, opnieuw te spelen in Avignon. Ook technisch was het revolutionair: we werkten nog nooit met camera’s op scène, zoals Van Hove.’

De internationale rehabilitatie volgde, vertelt Ruf. ‘Vroeger werden we in het buitenland enkel uitgenodigd met klassieke ensce-neringen van Molière of Hugo, in *costumes de l’époque*. Maar met

Les damnés speelden we plots op de belangrijkste podia van New York en Londen. De naam Ivo van Hove trok een ander publiek aan, dat achteraf dacht: tiens, wie zijn die geweldige acteurs van de Comédie-Française?’ (lacht)

Van Hoves fysieke, intense acteerstijl, waarin de spelers maar één pion zijn in grote multimediale spektakels, was nochtans niet wat de *troupe* gewend was. ‘Het DNA van het Franse theater is dat de acteur alles draagt’, vertelt Ruf. ‘Hij of zij is de *opérateur des verbes*. In de ensce-neringen van Van Hove is de acteur niet meer de baas van alles. Ik vreesde weerstand van de acteurs, maar uiteindelijk: ze voelden zich nog nooit zo vrij.’

Van Hove beaamt. ‘Na drie dagen repetities kwam Denis Podalydès – een grote ster in Frankrijk – naar mij en zei: “Ivo, hier hebben we jaren op zitten wachten.” Ze waren blij als een kind dat ze dit mochten doen. Niets was te veel, zelfs niet het vele naakt, nepbloed of doodliggen in een kist.’

Van Hove moet toegeven dat zijn vooroordelen niet klopten. ‘Met hen werken was een feest. Naast mijn eigen Internationaal Theater Amsterdam is dit – onverwacht – mijn beste ervaring geweest.’ Zijn lovende woorden in de pers hebben impact gehad, vertelt Ruf. ‘Plots wilden ook andere gro-

te buitenlandse regisseurs met ons werken, zoals Thomas Ostermeier (*van de Schaubühne Berlin*, red.), die ons daarvoor niet zag staan.’

Hiërarchie

Dat was ook wel hun eigen schuld, geeft Ruf toe. ‘Voor Van Hoves komst waren we ingedommeld. Onze verhalen waren niet zo hedendaags.’ Dat is zacht uitgedrukt. *La Maison de Molière*, zoals hun bijnaam luidt, voert enkel voorstellingen op uit hun intussen 3.000 stuks tellende repertoire, beheerd door de acteurs zelf. Een filmscript, zoals de bewerking van Visconti’s film waarop *Les damnés* is gebaseerd, zat daar

nog niet in. Sindsdien zit er meer rek op het repertoire. Al blijft dat relatief: komend seizoen staan er vooral klassiekers op de affiche van Molière, Shakespeare, Feydeau, Sade, Euripides, Marivaux, Brecht en Fo.

Ook het acteurssysteem is klassiek. Nieuwkomers starten als *pensionnaires* (zo zijn er nu 19) en kunnen doorgroeien tot *sociétaires* (momenteel 39). De langst zetelende *sociétaire* is de *doyen(ne)*. Een gedateerd en hiërarchisch systeem, vindt van Hove. ‘Bij *Electre/Oreste* (de tweede productie die hij er in mei maakte, red.) werd een acteur om onduidelijke redenen ontslagen. Dat wordt beslist door de medeacteurs. Het zijn zij die kiezen of je klimt naar een hogere categorie. Sommigen werken er al lang, maar promoveren niet. Het systeem leidt blijkbaar tot vriendschapspolitiek.’

Ruf vernieuwt dus wel, maar binnen het traditionele kader. Ruf: ‘Als *Les damnés* niet zo’n succes was geweest, had het vele deuren gesloten. Maar het is een symbolisch moment gebleken.’ Dat denkt ook Van Hove: ‘De Comédie-Française is voor eens en altijd veranderd. Er is geen weg terug, alleen maar vooruit.’

‘De naam van Ivo van Hove trok een ander publiek aan, dat achteraf dacht: tiens, wie zijn die geweldige acteurs van de Comédie-Française?’

ERIC RUF
Chef de compagnie

‘Les damnés’, tot 21/9 in Antwerpse Stadsschouwburg, via De Singel. ★★★★★